

Vlaamse overheid
Lange Kievitstraat 111-113 bus 53
2018 ANTWERPEN
T 03 224 62 10
www.onroenderfgoed.be

CBS BORSBEEK
t.a.v. Agneta Hendrickx
De Robianostraat 64
2150 BORSBEEK

uw bericht van	uw kenmerk	ons kenmerk	bijlagen
4/12/2018		4.002/11007/102.5	2
vragen naar/e-mail		telefoonnummer	datum
Dirk Artois		03 224 62 12	
dirk.artois@vlaanderen.be			

Betreft: Fort 3
Aanvragers: Gemeente Borsbeek
Ligging: Frans Beirenslaan 2a te 2150 Borsbeek
Onderwerp: Definitief beheersplan/**goedkeuring**

Geachte mevrouw

Het agentschap Onroerend Erfgoed ontving op 4 december 2018 de definitieve versie van een beheersplan voor het onroerend erfgoed in rubriek vermeld.

Uw beheersplan wordt goedgekeurd met toepassing van artikel 8.1.6,\$2 van het Onroenderfgoedbesluit van 16 mei 2014 omdat het voldoet aan de regelgeving ter zake.

Op 30 november 2018 heeft het agentschap Onroerend Erfgoed inzake uw definitieve versie van het beheersplan bij het Agentschap voor Natuur en Bos advies opgevraagd. Het Agentschap voor Natuur en Bos heeft op 7 december 2018 voorwaardelijk positief advies verleend (zie ook bijlage):

In het erfgoedbeheersplan is sprake van maatregelen zoals restauratie en reconstructie van gevels, stijgvochtbehandeling, voorzien van nieuwe dakdichting.... Deze maatregelen kunnen impact hebben op vleermuizen aangezien ze het aantal wegkruipmogelijkheden verminderen en het microklimaat in het fort beïnvloeden. Daarom is:

- o de opmaak van een passende beoordeling noodzakelijk bij de vertaling van het erfgoedbeheersplan naar concrete restauratiedossiers en maatregelen;*
- o de monitoring van het microklimaat van de verschillende (clusters van) ruimtes cruciaal. Deze monitoring gebeurt a.d.h.v. automatische loggers die synchroon meermaals per dag temperatuur en luchtvochtigheid meten en*

omvat eveneens de as is-situatie (nulmonitoring) en dit i.f.v. de passende beoordeling. Het monitoringsplan dient voorgelegd aan het ANB.

- *Binnenklimaat*

In het erfgoedbeheersplan wordt gesteld dat de luchtvochtigheid in de onverwarmde lokalen niet boven de 90% mag komen en dat er actief ingegrepen moet worden met een luchtontvochtiger. Dit druist evenwel in tegen de natuurdoelen!

Ook het verwarmen van lokalen dient bekeken te worden i.f.v. een zoneringsplan. Het wijzigen van het microklimaat werkt immers verder door in het fort wat de noodzaak van bufferruimtes nodig maakt.

- *Muurvegetatie*

Volgens het erfgoedbeheersplan wordt de muurvegetatie verwijderd van de gevels. Door de algemene formulering kan dit ook betrekking hebben op zeldzame of beschermde soorten. Dit dient verder in kaart gebracht. Het ANB verwijst in deze ook naar het Besluit van Vlaamse Regering BVR van 23 april 2014 tot aanwijzing van de speciale beschermingszone 'BE2100045 Historische fortengordels van Antwerpen als vleermuizenhabitat' en tot definitieve vaststelling van de bijbehorende instandhoudingsdoelstellingen en prioriteiten waarin het behoud van muurvegetatie wordt vooropgesteld.

Ook het verwijderen van klimop op de artillerietoegang betekent een verarming voor de aanwezige natuur. Klimop is een belangrijke waardplant voor heel wat insecten, waaronder verschillende soorten wilde bijen, en draagt dus bij aan de kwaliteit van het leefgebied van vleermuizen. Ruimte voor "verwildering" is dus nodig.

Het verwijderen van bomen en struiken die door hun wortels stabiliteitsproblemen veroorzaken aan de gebouwen, vormt uiteraard geen punt van discussie.

- *Reduit*

In het erfgoedbeheersplan wordt melding gemaakt dat het ANB initiatief zal nemen rond de instandhouding van het reduit. In het soortenbeschermingsprogramma vleermuizen - door minister Schauvliege vastgesteld op 24 september 2018 – is een studie over de vleermuisvriendelijke consolidatie van het reduit voorzien.

- *Hoofdtoegangsgebouw*

De gemeente Borsbeek heeft aan het reduit verschillende ingangen afgesloten met hekwerken in cortenstaal. Dit om betreding en dus verstoring van de vleermuizen te voorkomen. De hedendaagse vormgeving van de hekken kan mogelijks ook doorgetrokken worden in de nieuw te plaatsen leuning van de brug.

- *Toegankelijkheid*

In het erfgoedbeheersplan wordt aangegeven dat gebouwen waar vleermuizen overwinteren niet toegankelijk zijn van september tot 1 mei. Voor de zones met ingekorven vleermuizen dient dit 15 mei te zijn.

De verwijzing naar felle verlichting is niet voldoende. Verlichting heeft altijd een impact op vleermuizen, waarbij de tolerantie voor verlichting afhangt van de soort en de activiteit (foerageren, winterslaap, zwermen, uitvliegen, migratie,...).

- *Opvolging*

Het ANB is voorstander van de instelling van een stuurgroep waarin de verschillende expertises aanwezig zijn en die kan instaan voor een geïntegreerde opvolging en begeleiding van het volledige beheer van het fort, de implementatie van de verschillende beheerplannen en advies kan verstrekken op activiteiten.

De volgende werken worden vrijgesteld van melding of toelating: zie hoofdstuk 6.1.4.

Lijst van werken aan bomen en struiken waarvoor een toelating nodig is: zie hoofdstuk 6.2.

De volgende voorwaarden gelden voor de uitvoering en de opvolging van het beheersplan: zie bovenstaande voorwaarden geformuleerd door het Agentschap voor Natuur en Bos.

U kan nu een schriftelijke aanvraag indienen voor de uitbetaling van de onderzoekspremie op bovenstaand adres. Vergeet niet de nodige betalingsbewijzen toe te voegen die aantonen dat de diensten die in aanmerking komen voor de premie, betaald zijn.

Het goedgekeurde beheersplan heeft een geldigheidsduur van 20 jaar. Het beheersplan kan aangepast worden indien dit wenselijk is voor een optimaler beheer van de erfgoedwaarden. Overeenkomstig de bepalingen in dit beheersplan kunnen voortaan premies worden gevraagd voor het uitvoeren van werken. Wij raden u aan hiertoe contact op te nemen met de erfgoedconsulent vermeld in de contactgegevens.

Wij wensen u alle succes met de realisatie van de doelstellingen van dit beheersplan en danken u voor uw inzet voor het erfgoed.

Met vriendelijke groeten

Sonja Vanblaere
Administrateur-generaal

cc. IOED ZUIDRAND - Gemeenteplein 1, 2550 Kontich
cc. Agentschap Natuur en Bos Antwerpen , Lange Kievitstraat 111-113 bus 63, 2018 Antwerpen